

JAK UČIT O HISTORII BEZ UČEBNIC A VENKU?

Edita Ježková, Muzeum Říčany

Ze základní školy si dodnes z výuky dějepisu pamatuji pouze jednu hodinu. Suploval u nás jiný učitel a vyprávěl nám celou hodinu, jak se účastnil objevu hrobky faraona. Nastartovalo to můj celoživotní zájem o Egypt, začala jsem číst knihy o Egyptě, navštívila jsme Egyptské muzeum v Berlíně, četla o mytologii Egypta. Je to pro mě příklad toho, jak má působit vzdělávání zejména na 1. stupni na žáky, probudit zájem o téma.

3.1 Pojetí základního vzdělávání (citace z RVP 1.9.2013)

Základní vzdělávání na 1. stupni svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.

Jaké jsou očekávané výstupy vzdělávání o historii na 1. stupni?

Letos byla dokončena STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR DO ROKU 2030+. Od její implementace se očekává snížení objemu požadovaných znalostí, a naopak důraz na rozvoj kompetencí žáků. Jak je to teď, v době, kdy školy tvoří ŠVP na základě RVP? Už v RVP mají klíčové kompetence svou kapitolu, ale jak se reálně s kompetencemi ve výuce pracuje? Hlavním nástrojem a průvodcem velké části učitelů nejsou koncepční plány, ale učebnice.

Učebnice vlastivědy pro 4. třídu děti seznamuje s dějinami od pravěku k počátkům novověku. To je dlouhé období plné změn, jak tomu mají děti šanci porozumět, zažít? Celou historii navíc podrobně procházejí v dějepisu na 2. stupni. Co tedy očekává od výuku o minulosti na 1. stupni RVP?

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět (citace z RVP 1.9.2013)

LIDÉ A ČAS Očekávané výstupy – 2. období (vybrané výstupy)

žák

ČIS-5-3-01 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy

ČIS-5-3-02 využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

ČIS-5-3-03 rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik

ČIS-5-3-04 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik

ČIS-5-3-05 objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Dovedou nás k těmto výstupům učebnice, které jsou už ze své podstaty zaměřené hlavně znalostně? Z výčtu výstupů vyplývá, že ani teď není cílem RVP odučit 9 nebo 15 období, na které je rozčleněna učebnice. Žák má pochopit dějiny jako sled období a událostí v čase, které měnily společnost.

Můžeme si tedy vybrat, jak toto interpretovat a zaměřit se víc na učení o regionu, místě, kde žijeme, na porovnání současnosti s minulostí. Můžeme vzít děti ven a nechat je prožít, o čem se učí. Protože to je to, co si budou pamatovat. A bude nás to bavit. Navíc v souladu s RVP rozvíjíme vedle znalostí hlavně dovednosti a kompetence.

Regionální učebnice Říčansko

V Muzeu Říčany vznikají v projektu Hands on Muzeum v grantu OP VVV v letech 2019-2021 nové programy, které se zaměřují na zážitkovou výuku o regionu. Během roku 2021 budou všechny programy zveřejněny na webu Regionální učebnice Říčansko <http://regionalniucebnice.ricany.cz/>. Zdarma ke stažení budou celé programy včetně pracovních listů, animací, prezentací atd. V roce 2020 už jsme sem umístili prvních pět programů, mezi nimi i program o pravěku, Lovci a sběrači.

Jak učit o pravěku venku

Jak jsme se učili v programu Lovci a sběrači o době kamenné na Říčanské hájovně? Děti si zkoušely nejprve, jak by dokázaly to, co uměl už člověk ve starší době kamenné, poté jsme se posunuli v čase do mladší doby kamenné a porovnávali jsme, co se pro lidi změnilo, co se naučili nového. Vyzkoušeli jsme si repliky pravěkých pazourkových nástrojů, ale využívali jsme i prostředky a materiály, které máme k dispozici dnes.

Když se dětem nepodařilo rozdělat oheň pomocí pazourku, mohly vyzkoušet křesadlo středověké i moderní, nebo zapálit oheň sirkou. Ukázalo se, že pro některé třetáky je úspěchem i zapálení ohně sirkami. Překvapuje nás to ještě? Kde dostanou dnešní děti příležitost se to naučit? Ve škole ani doma se často nepočítá se zapojením dětí do obslužných činností. Právě učení v reálném prostředí je podle našich zkušeností vnímáno pedagogy jako největší přínos výuky venku. Máte to tak i vy?

Vyrábíme kamennou sekerku.

Rozděláváme oheň a stavíme přístřešek.

Vyrábíme jednoduchý „tkací rám“.

Vyrábíme keramické nádoby.

Drtíme pšenici.

